

EL RAZİ: İLK KIZAMIK VE ÇİÇEK HASTALIKLARI UZMANI

Tıp tarihinde çok önemli bir yeri olan Ebu Bekir Muhammed bin Zekeriya el Razi, kızamık ve çiçek hastalıkları hakkında dünyanın ilk kitabını yazan doktordur. Yaşamı boyunca 200 civarında kitap yazan el Razi, 865'te İran'ın Rey kentinde doğdu. Gençliğinde müzik, ilmi simya ve felsefeyle ilgilendi. Bağdat'ta tıp eğitimi alan Razi'nin hocası Müslümanlığı kabul etmiş Yahudi kökenli İbn Rabban el Tabari idi. Kısa sürede tıp yeteneği anlaşılan Razi, meşhur olunca İran'a davet edildi ve Rey Hastanesi'ne başhekim oldu. Şöhreti Halife el Muktefi'ye ulaşan Razi, Bağdat'a davet edilip en büyük hastaneye başhekim yapıldı ve Bağdat'ta yeni bir hastane yaptırması istendi. Bir efsaneye göre Razi, hastaneyi havası en temiz yere yaptırmak için farklı bölgelere çiğ etler astırıp bekledi. Etin en geç bozulduğu yere hastaneyi yaptırdı. Halife el Muktefi 907'de ölünce, Razi İran'a döndü ve tekrar Rey Hastanesi'ne başhekim oldu. Zamanının çoğunu eğitime ayırdı. Razi; öğrencilerle etkileşimi artırmak için kendisi merkezde oturur, öğrencilerden en bilgili olanlar onun çevresinde bir daire oluştururdu. Orta düzeyde bilgili olanlar ikinci halkada, en az bilgili olan öğrenciler dış halkada otururdu. Hasta geldiğinde dış halkadaki öğrenciler tedavi yöntemi önerirdi. Doğru değilse, ikinci halkadakiler tedavi önerirdi. Onlar da bilemezse en yakınındaki öğrenciler başka tedavi önerirdi. Çözüm öğrencilerden gelmezse doğru tedaviyi kendisi açıklardı.

**Razi'nin el Havi kitabından
(Bethesda-Maryland, ABD)**

Psikiyatrinin de atası

El Razi, tıp biliminin birkaç dalına öncülük etmişti. Tıp literatüründe ondan; pediatri, psikoloji, psikiyatri ve oftalmoloji alanlarının atası olarak bahsedilmektedir. Razi, ilk deneysel tıp uygulayıcısı olarak da bilinir. Bu nedenle kitapları Avrupa'daki tıp fakültelerinde yüzyıllarca okutuldu. Latince'ye ve Avrupa dillerine çevrilen kitapları nedeniyle Razi'nin, Orta Çağ boyunca Avrupa'daki tıp eğitimini etkileyenlerin başında geldiği kabul ediliyor. Razi; köylerde yaşayanların kendi olanaklarıyla tedavi olmaları için Man la Yahduruhu El-Tabib (Doktoru Olmayanlar İçin) adlı bir kitap yazmıştı. Kitabında; hastalıkların belirtilerini anlatır ve insanlara çevrelerindeki basit malzemelerle ilaç yapıp kendilerini tedavi etme yöntemlerini öğretir. Kitab el Havi adlı 23 kısımdan oluşan kitabında Razi; jinekolojik ve göz hastalıkları ameliyatlarını anlatır. Bu kitabın 1279 yılında yapılan Latince çevirisi tüm Avrupa'da Liber Continens adıyla meşhur olmuştu. Onun diğer önemli kitabı, Kitabü'l-Manşuri adını taşır. Kitabı, Rey valisi Manşur bin İshak onuruna yazmıştı. Kitap 10 kısımdan oluşur. İlk altı kısım; diyet, hijyen, anatomi, fizyoloji, patoloji ve cerrahiye kapsar. Dördüncü kısmın son bölümleri hamile anneler ile ceninlerin korunması, doğuma hazırlık ve bebeğin korunmasıyla ilgilidir. Uygulama ağırlıklı olan son dört kısım; teşhis, terapi ve cerrahi uygulamaları kapsar. Bu kitap, 12. yüzyılın sonlarında Endülüs'ün tanınmış tercümanlarından Gherardo da Cremona tarafından Latince'ye tercüme edilmişti. Razi, son yıllarında katarakt nedeniyle göremez oldu ve 925'te Rey'de öldü. İran'da; Razi Üniversitesi kuruldu. İran'da her 27 Ağustos'ta Razi günü kutlanır.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü